

გაზეთის ფასი

წელიწადი	7 მან.	6 მან.
წლის	4 —	3 — 50 კ.
თვესა	2 — 50 კ.	2 —
თვისა	1 —	— 75 კ.
ერთი ნომრისა	— — —	— 15 კ.

კვირის კანტორაში მიიღება ყოველ-გვარი განცხადება და განცხადებების დაბეჭდვისათვის ჩვეულებრივად ენებზედ. შპსი განცხადების დაბეჭდვისათვის ჩვეულებრივად ენებზედ. შპსი განცხადების დაბეჭდვისათვის ჩვეულებრივად ენებზედ. შპსი განცხადების დაბეჭდვისათვის ჩვეულებრივად ენებზედ.

ქრონოსი

ხალის-მოყვარე მიიღება:

თვილისში — „დროების“ რედაქციის კანტორაში, მელიქიშვილის და კაპა. სტამბაში, ხანის ქუჩაზედ, ამატუნის სახლში. თვილისის გარეშე მცხოვრებთათვის აღწერს: В Тбилиси. Въ контору редакціи грузинской газетѣ „ВРЕМЯ“.

ქრონოსი ორი თვის განმავლობაში შეუძლია უკანვე მიიღოს თავის ბარჯით სტატია, რომელიც გამოგზავნილი იყო „დროებაში“ დასაბუქდათ, მაგრამ, რომლისაზე მიზეზისა გამო, არ დაიბეჭდა. იგი აუცილებელი საჭიროება მოითხოვს, რედაქცია შეამოკლებს, გამოგზავნილ სტატიასა და ისე დაბეჭდს გაზეთში.

საკრედიტო და სალიტერატურო გაზეთი.

წელიწადი მისთვის.

„დროების“ რედაქცია უმოკრისად სთხოვს იმ ხალის-მოყვარულს, რომელთაც ჯერაც არ შემოუბრუნებიათ ამ წლის გაზეთის ფული, რაც შპსი-მისა ვალე ვამოგზავნონ.

შინაარსი
 რედაქციის განცხადება. — თვილისის გუბერნიის „დროების“ კორექტორად დანიშნულია: — სამეგრელოდან, — წერილი ამბები. — რუკა-წერილი ამბები. — ტელეგრაფები. — მისი — უცხო ქვეყნები: — საფრანგეთი, — ბერძენი, — ნარევი.
 ტელეგრაფი: — ბავშვების მოვლა მადეგას-სა (ნ. სკანდელია).

თვილისის გუბერნიის ბანკი
 ბანკი ხანა ისმის, რომ ეითომც თვილისის ბანკი ახალი ბანკი; უეჭველია, მრავალ-თანაუგრძობნი ამ სისიამოვნო ხმაუ-რის, მაგრამ, ჩვენდა სამწუხაროთ, აქამდე-არამც არა არის არ მოულაპარაკია ამ საკითხს საგანგებო კომისიამ, არამედ „დრო-ბის“ მკითხველებს მკირედი ცნობაც არა შესახებ ამ ბანკისა — ბანკისა, რომელიც ბანკის დროზედ უთუოთ გამოისხნის ბევრს განსაკუთრებულ მდგომარეობაში *).

ფელტონი

გაზეთის მოვლა მადეგასკარზე (წინააღმდეგობა)
 ბანკის და აზიას შუა, ინდოეთისკენ, ერ-დელი კუნძული მდებარეობს, რომელსაც მადეგასკარი ჰქვია, და რომელსაც ოთხი-ხუთი მილიონი კაცი სცხოვე-ლებს. უწინდელ დროში, ეს კუნძული მა-რადიკალურად სცხოვრებდა; მისი ხალხი არც ქვეყნებს იკარებდა, არც თვითონ მათ სანახაურო. მაგრამ ჩვენ საუკუ-ნის ევროპელებმა, როგორც იქნა, მადეგას-კარის ხალხს თავის ხელმწიფეზე უკმაყოფილოთ დარჩა, და 12 მაისს 1863 წ. რადამ II-ის მა-გიერათ მადეგასკარის ტახტზე მისი მეუღლე გავიდა. ახალ კოროლევას სახელათ რა ბო-ლო-რა-ზო-ღ-ე-რ-ი-ა-ე-რ-ქ-ე-ა. იმან იფიქრა, რადგანაც ჩემ ქმარს ფრანკულუბის მიბაძვა არ გამოადგა, მოდი მე ინგლისელებს მივბაძე, — და ეს ფიქრი კიდევაც ასრულდება მოიყე-ნა.

ბით, სხვადა სხვაფორმე თანხის ტრიპლით, მკი-რედი ფული აქციონ მილიონათ და მერე მო-გებული კაპიტალი მოახმარონ იმ პლანის ანუ აზრის თავს მოყვანისათვის, რომელიც წინათ-ვე ჰქონდათ ნათქვამი ბანკის დამფუძნებლებს. მოველი საზოგადოება ანუ კერძო პირი აფუ-ძნებებს ბანკს ფონდის რამდენჯერმე გამრავ-ლებისათვის; მაშასადამე ბანკსა ხსნიან აგრეთ-ვე სიმდიდრის შეძენისათვისაც. თუმცა თვი-თონ ფული არ ნიშნავს სიმდიდრეს, საპოლი-ტიკო ეკონომიის შეხედულებით, მაგრამ, რაც უნდა იყოს, ფულს ამაჟამად ისეთი გავლენა აქვს სახელმწიფოებში, რომ იბათის მეოხებით შეიძლება ყოველ გვარი უძრავისა და მოძრა-ვისა და საჭირო და უსარგებლო ნივთების შე-ძენა. თუ ზემო დასკვნებს მივდებოთ, მა-შინ შეიძლება დავყარდეთ იმ აზრზედ, რომ, სადაც ბევრი ბანკია დაფუძნებული, იქ აუ-არებელი სიმდიდრეც უნდა იყოს და ის ხალ-ხი, რომელიც რიგაინათ ახმარებს ამ სიმდი-დრეს თავის საჭიროებას, რასაკვირველია, მიე-ცემა წარმატებას და სრულ ბედნიერებას; მა-გრამ ის ხალხი კი, რომელსაც არა აქვს ბან-კები, მაშასადამე არც სიმდიდრე, მოკლებუ-ლია ყოველს ნეტარებას და ვაჭრთ ატარებს თავის ცხოვრებას, რადგანაც არა აქვს ღირს-ძიება არსებისა. თუ ინგლისი კმაყოფილია თავის მდგომარეობითა და კეთილდღეობაშია, ის უნდა, ცოტადენათ მაინც, ემადლიერე-ბოდეს თავის ბანკებს, რომელნიც ისე ხში-რია, რომ აღამიანი ძნელათ მოსთვლის თი-თო-თითოთ და რომლებს გაუქმებაც ისე და-

ბო, ექიმი ბიბუ, მაგრამ ექიმი ბიბუ ვერ-სად გამოუძებნიათ. რა გეწყობოდა, რადგანც იმავე სახელის ექიმი ვერ მოძებნეს, იმისთანა ექიმს დაუწყეს ძებნა, რომელსაც ბიბუს სა-ხე მაინც ჰქონოდა, და — როგორც იქნა — გო-ტენტოტების *) ქვეყანაში გამოძებნეს ექიმა-ში მ. ლ. ს. ა.

ბოტენტოტ მლხოს უთხრეს, შენ ჩვენი კოროლევას „ექიმი ბიბუ“ უნდა შეიქნეო, და ჩვენში ბიბუს ხელობა უნდა ჰქნაო. მლ-ხო გაკვირდა, ამიტომ რომ გავებაც არ ჰქო-ნდა, ბიბუ სახელი რამ არის, თუ საქმელი. მაგრამ, ბოტენტოტების ქვეყანაში ერთი ჩი-ნებული ჩვეულება ყოფილა (რომლის შემო-ღება ჩვენშიაც უხერხო საქმე არ იქნება): ვი-საც რომე შეტყობა ან გავება დასჭირდება, ის მიდის, და სხვას ჰკითხავს, — ამისენი, გამა-გებინეო. მლხომაც ამ რიგათ მოიქცა, და მა-ლე შეიტყო, რომ ბიბუ გამოჩენილი სწავლულია, რომელიც „ბავშვების მოე-ლაზე“ ლექციებს კითხულობს დედამამებისთვის, და წაკითხულ ლექციებს წიგნებათ სცემს...

მს ამბავი მლხომ რომ გაიგო, მაშინვე წელზე დონჯები შემოიყარა. — „აუკარა საქ-ე“

ბო, ექიმი ბიბუ, მაგრამ ექიმი ბიბუ ვერ-სად გამოუძებნიათ. რა გეწყობოდა, რადგანც იმავე სახელის ექიმი ვერ მოძებნეს, იმისთანა ექიმს დაუწყეს ძებნა, რომელსაც ბიბუს სა-ხე მაინც ჰქონოდა, და — როგორც იქნა — გო-ტენტოტების *) ქვეყანაში გამოძებნეს ექიმა-ში მ. ლ. ს. ა.

ბოტენტოტ მლხოს უთხრეს, შენ ჩვენი კოროლევას „ექიმი ბიბუ“ უნდა შეიქნეო, და ჩვენში ბიბუს ხელობა უნდა ჰქნაო. მლ-ხო გაკვირდა, ამიტომ რომ გავებაც არ ჰქო-ნდა, ბიბუ სახელი რამ არის, თუ საქმელი. მაგრამ, ბოტენტოტების ქვეყანაში ერთი ჩი-ნებული ჩვეულება ყოფილა (რომლის შემო-ღება ჩვენშიაც უხერხო საქმე არ იქნება): ვი-საც რომე შეტყობა ან გავება დასჭირდება, ის მიდის, და სხვას ჰკითხავს, — ამისენი, გამა-გებინეო. მლხომაც ამ რიგათ მოიქცა, და მა-ლე შეიტყო, რომ ბიბუ გამოჩენილი სწავლულია, რომელიც „ბავშვების მოე-ლაზე“ ლექციებს კითხულობს დედამამებისთვის, და წაკითხულ ლექციებს წიგნებათ სცემს...

ბო, ექიმი ბიბუ, მაგრამ ექიმი ბიბუ ვერ-სად გამოუძებნიათ. რა გეწყობოდა, რადგანც იმავე სახელის ექიმი ვერ მოძებნეს, იმისთანა ექიმს დაუწყეს ძებნა, რომელსაც ბიბუს სა-ხე მაინც ჰქონოდა, და — როგორც იქნა — გო-ტენტოტების *) ქვეყანაში გამოძებნეს ექიმა-ში მ. ლ. ს. ა.

ბოტენტოტ მლხოს უთხრეს, შენ ჩვენი კოროლევას „ექიმი ბიბუ“ უნდა შეიქნეო, და ჩვენში ბიბუს ხელობა უნდა ჰქნაო. მლ-ხო გაკვირდა, ამიტომ რომ გავებაც არ ჰქო-ნდა, ბიბუ სახელი რამ არის, თუ საქმელი. მაგრამ, ბოტენტოტების ქვეყანაში ერთი ჩი-ნებული ჩვეულება ყოფილა (რომლის შემო-ღება ჩვენშიაც უხერხო საქმე არ იქნება): ვი-საც რომე შეტყობა ან გავება დასჭირდება, ის მიდის, და სხვას ჰკითხავს, — ამისენი, გამა-გებინეო. მლხომაც ამ რიგათ მოიქცა, და მა-ლე შეიტყო, რომ ბიბუ გამოჩენილი სწავლულია, რომელიც „ბავშვების მოე-ლაზე“ ლექციებს კითხულობს დედამამებისთვის, და წაკითხულ ლექციებს წიგნებათ სცემს...

ბო, ექიმი ბიბუ, მაგრამ ექიმი ბიბუ ვერ-სად გამოუძებნიათ. რა გეწყობოდა, რადგანც იმავე სახელის ექიმი ვერ მოძებნეს, იმისთანა ექიმს დაუწყეს ძებნა, რომელსაც ბიბუს სა-ხე მაინც ჰქონოდა, და — როგორც იქნა — გო-ტენტოტების *) ქვეყანაში გამოძებნეს ექიმა-ში მ. ლ. ს. ა.

ბოტენტოტ მლხოს უთხრეს, შენ ჩვენი კოროლევას „ექიმი ბიბუ“ უნდა შეიქნეო, და ჩვენში ბიბუს ხელობა უნდა ჰქნაო. მლ-ხო გაკვირდა, ამიტომ რომ გავებაც არ ჰქო-ნდა, ბიბუ სახელი რამ არის, თუ საქმელი. მაგრამ, ბოტენტოტების ქვეყანაში ერთი ჩი-ნებული ჩვეულება ყოფილა (რომლის შემო-ღება ჩვენშიაც უხერხო საქმე არ იქნება): ვი-საც რომე შეტყობა ან გავება დასჭირდება, ის მიდის, და სხვას ჰკითხავს, — ამისენი, გამა-გებინეო. მლხომაც ამ რიგათ მოიქცა, და მა-ლე შეიტყო, რომ ბიბუ გამოჩენილი სწავლულია, რომელიც „ბავშვების მოე-ლაზე“ ლექციებს კითხულობს დედამამებისთვის, და წაკითხულ ლექციებს წიგნებათ სცემს...

*) ბოტენტოტების სახრების აჭრისაში სცხოვრე-ბენ; ეს ხალხი მეტის მეტათ ველური და ბინძური, შესანიშნავია მით, რომ ძლიერ დაბალია, ერთი ნამცე-ცა შეუძლია აქვს და მეტის მეტათ წინამოწვეული ყბა და ნიკაი.

ჟონდი ანუ შეწირული ფული, რომლის-
განაც სდგება ბანკი, თუ რომ ის მამულეობის
მეპატრონეობა შეიტანენ ფულს, რომლებსაც
ჯერ არ შეუტანიათ, მაგრამ რომლებმაც პა-
ტიოსანი სიტყვით აღუთქვეს, რომ მიიღებენ
მონაწილეობას ამ საქმეში რამწე გამოუთ
თუ არა ნადღის ფული, შეიცავს 600,000
მანეთს და ნადღით არის მოგროვილი მხო-
ლოდ 100,000 მანეთი. თუმცა ჟონდი არ
არის ღირსი, მაგრამ ბანკის დამფუძნებლებსაც
ის უნდათ, რომ აღებ-მიცემობის დახმარებით
ეს პატარა სუმი გახადონ ღირსი კაპიტალით.
იქნება ჩვენს მკითხველებსაც მოეხსენებოდეთ,
რომ ბანკის წარმატება იმდენათ არ არის და-
მოკიდებული ჟონდის სიდიდესად, რამდენა-
თაც გონივრულ განკარგულებასად და კეთილ
ხასიათსად იმ პირებისა, რომელნიც ამოქმე-
დებენ და ატრიალებენ ბანკს; ამის გამოისო-
ბით ბანკის დამფუძნებლებმა უნდა მიანდონ
ბანკის პატრონობა სწავლულ და სენიდიან
ხალხს; ამასთან ბანკის ზედამხედველებს უე-
ჭველათ უნდა ჰქონდეთ მონაწილეობა თვით
ჟონდში, და თუ ასე არ იქნა, მაშინ წადილი
ბანკის დამფუძნებლებისა და ბანკის მიმართუ-
ლების მიმცემლებისა განსხვავდებიან და ამის
გამოისობით ბანკი შეიქნება სრულებით უნა-
ყოფო. ჩემის აზრით, თუ სურთ ამ ახალი ბან-
კის დამფუძნებლებსა, რომ საძირკველი ბან-
კისა არ მიეცეს უგზო უკვლო ტოკვას და
დაცემას, ზემოხსენებული პირობები ყო-
ველთვის უნდა იქონიონ მხედველობაში.

მთხის ანუ ხუთის წლის წინათ, კენჭის-
ყრის დროს, უფ. მთილისის გუბერნიის მარ-
შალი, **დ. ი. შიფანია**,
. წაიკითხა უკანასკნელათ თავისი შერ-
დგენილი ბანკის პროექტი შეყრილობაში და
კეთილშობილებმა სრულებით გადასწყვიტეს
ბანკის დაარსება. იქვე აღმოაჩინეს რამდენიმე
პირები კამიტეტის შერდგენისათვის, რომ-
ლის დანიშნულებაც უნდა ყოფილიყო ბან-
კის ზედამხედველობა. ამ კამიტეტის თავს-
მჯდომარეთ აღმოაჩინეს თვით უფ. **დ. ი. ში-**
ფიანი, რადგანაც ბანკის დაფუძნების თავო-
ბაც იმასვე ეკუთვნოდა და პრეზიდენტათ აღ-
მოაჩინეს ღენერალ-ადუტანტი **თ. ბ. მარ-**
ბელიანი.

კამიტეტს აღკრძალული აქვს ბანკის დამ-
ფუძნებლებისაგან ჟონდის ფულის შენება ანუ

მეა, იფიქრა იმან, მეც მადგასკარელი დედ-
მამები უნდა დავიბარო, და „ბავშვების მოვლა“
ვასწავლოა.

+

ამ აზრის ასრულებაში მოყვანა მლხოს
სრულიად არ გაძნელებია: მისი თხოვნით
ბრძანება გამოვიდა ყველა იდენამამ მლხოს
ლექციებს ყური უნდა დაუგონო, და მისი
ბრძანება (ესი იგი დარბევა) რჯულზე უმ-
ტკიცესად უნდა ასრულდესო, თუ არა და,
დამნაშავეს შვილი და შვილის შვილი (მე-
შვიდე მუხლამი) სწავლას და განათლებას
მოკლებული იქნებინან და მწარე, ძალდატან-
ებებით მუშაობით დასჯებინან... რასაკვირ-
ველია, რომ დედამამები აღტაცებით მოგროვ-
დენ მლხოს სასახლეში.

+

დანიშნულ დღეს, მოწიწებით მდგომარე
დედამამების წინ წამოდგა გოტენტოტი მლხო,
გალესილი პირისახით, ტყვიის ფერი თელე-
ბით, გაკნაჭილი, გაპარსული, წინ წამოწეული
ყბით და უკან გაქცეული შუბლით. იმ პირი-
სახეს, რომელიც კოროლევის სასახლეში, უფ-
როსების წინ, ნიადავ პირფერობის და სიმ-
დაბლის ღიმილი ეკრა, ეხლა გულამაყი, დიდ-
კაცური, მბრძანებელი ფერა გადაჰკრდა, ისე
რომ, მის შეხედვაც კაცს ეგონებოდა, ამაზე
უფროსი გოტენტოტებში კი არა, იქნება ძა-
ჭრების ქვეყანაშიაც არ მოიძებნოსო. მსეთი
სახე ჰქონდა ამ კაცს, რომელიც იმავე სალა-

გაცემა, მანამდისინ ბანკს არ დაამტკიცებს
მთავრობა.

ჩვენდა სამწუხაროთ, ბანკი ჯერაც არ არის
დამტკიცებული. რომლის გამოისობითაც ჟონ-
დი 1864 წლიდან მოკიდებული აქამომდე შე-
ნახულია ხაზინაში.

ბანკის პროექტი იყო წარდგენილი ნამეს-
ტნიკთან და მის უმაღლესობამ გადასცა ის
კომისიას განხილვისათვის.

იმედია, რომ ეს ბანკი მალე დაიწყობს თა-
ვის მოქმედებას, რადგანაც, როგორც შეეიტ-
ყეთ, ბანკის პროექტი გაუგზავნიათ კიდევ პე-
ტრბურღის დასამტკიცებლათ.

ღიდათ სასიამოვნოთ მიგეანია აგრეთვე
ისიც, რომ იმერეთის და სამეგრელოს თავად-
ანაურები სწინან ბანკს და სურთ თურმე,
როგორც გაეგონენ, თავიანთ ბანკის შეერ-
თება მთილისის ბანკთან. თუ ეს აზრი მარ-
თლა თავს მოვიდა, მაშინ ჟონდი საზოგადო-
ბანკისა ორის გუბერნიისა მთილისისა და ქუ-
თაისისა, შეიცავს მილიონზედ მეტს ფულს.
თუ რიგზედ წაიყვანენ საქმეს, მაშინ გაბედ-
ვით ეიტყვი, რომ ეს ახლანაი ჟონდი აღეი-
ლათ შეიძლებს ქართველების მატერიალური
მხრით შევიწროვებდამ გამოხსნას და გაძლი-
ერებას.

ივ. ბარათაშვილი

სამართლებლო

„ღრომის“ კორამსონდენი

ხონდებან. იმედია ხონი ბევრს ექნება ნა-
ხული; თუ ნახული არა გაგონილი მინც
რამ ექნებათ იმაზე; მაგრამ შეიძლება „ღრო-
მის“ მკითხველებში იმისთანებაც, რომელთაც
ხონი საქმელია თუ სასმელი არცკი იცოდნენ.
მაშ ისე როგორ გაწყობა ღმერთი, რომ, ამ
ჩემ პატარა შრომას ცოტა დროს მინც არ
მოახმარებენ და არ გაიცნობენ ხონს თავის
მცხოვრებლებით. მაგრამ არც იმას ვიტყვით,
რომ პირველებისთვისაც არ მოგწინაო იმისთა-
ნა რამ ხონშიდ, იმათ არ იცოდნენ და არც
გაეგონათ. შევლაფერს დავეხსნათ და იმის-
თვის მინც არ წაიკითხენ, რომ მოდი ერთი
ჩავლაგმოთ ეს უბედური-შვილი, თუ გაუწყ-
რა ღმერთი და ჩვენს ხონზედ რამ მოიცრუა.
თავთ ხონშიდ ხომ უეჭველია ამისთანა მო-

მოს, სასახლეში. ლაქიებსაც კი ფეხქვეშ გა-
უგორდებოდა..

+

მლხო, ამაყათ დაფიქრებული, დედამამებს
წინ გამოვიდა და წყნარი ხმით თავისი ლექ-
ციის კითხვას შეუდგა.

+

„მოწყალენო ხელმწიფენო და ქალბატო-
ნებო, დაწყეო იმან, დღეს მე უნდა ავიხსნათ
თქვენ, თუ რა ნაირი საშუალებებით შეუძ-
ლია კაცს ბავშვების ხეირიანათ აღზდა
და მოვლა, და მე სრული იმედი მაქვს, რომ
თქვენ ჩემ დარბევას თქვენი შთამომავლო-
ბის სახეირით გამოიყენებთ...“

ამას შემდეგ, მლხო, ცოტაოდნათ აღელ-
ებული ხმით, უამბო მადგასკარელ დედამ-
ამებს თუ რა ნაირათ იღზრდებოდა თვითონ
მლხო გოტენტოტების ქვეყანაში, რა ნაირათ
მივიდა ის პირველათ—უპერანგო და უპერან-
გის ამხანაგო *)—იქაურ სასწავლებელში, რა
ნაირათ უცვამდა იმას გული, როცა—შემდგომ-
ში—მოსწავლებმა იმას ცემა დაუწყეს, რა ნა-
ირათ მიუტყეა იმან—ქრისტეს აღთქმისამებრ—
თავის გამლახველებს, და სხე; ერთი სიტყ-
ვით, თითქმის მთელი ლექცია თვითონ მლ-
ხოს ბიოგრაფიას და მისი გრძნობის გამოხა-
ტვას მოუწდა.

+

მადგასკარელი დედამამები, გაკვირვებით და

*) გოტენტოტების ქვეყანაში ხალხი ტიტულა და-
იარება.

სურენი ბევრი გამოჩნდებიან, თუმც; ჩვენდა
საუბედუროთ, იქ „ღრომის“ ორი თუ სამის
მეტი არაინ იწერს, კითხვით კი ეგების მეტი
კითხულობდეს.—

მთუთისიდან ხონშიდ სამი გზა მიდის. ამ
სამ გზაშიდ ყველაზე ახლო არის 27 ვერსი,
რომელსაც „საქუსლით“ გზას ეძახიან. და-
ნარჩენი ორი გზა ერთი 29 ვერსია და მეო-
რე 35. თუმცა საქუსლით ასე ახლოა, მაგ-
რამ, მაგიერთ წვიმიან დღეებში ძალიან გა-
საქირაა მცხოვრებლებისათვის იმაზედ ურმის
ან ცხენის გაყვანა და თავათ ქვეითებისთვისაც
სიარული, რადგანაც ნიადავი თინიანია და
წვიმის შემდეგ საშინლათ აზილვა, ატალახება
და ბევრგან საფლობების გაკეთება იცის. ბე-
ვრჯელ წავდგომივარ (ამ გზაზედაც და სხვა-
განაც) თავზედ, რომ ჩაფლულ ურემს რამდენიმე
კაცი ექიდებოდა ამოსაღებათ და გაჭირებო-
დათ, რასაკვირველია, ამისთანა გზით საჩქა-
რო საქმისათვის წასვლა ძალიან გასაქირაა.

მეორე გზა (29 ვერსი) მიდის ს. მალლაკ-
ზედ და პატარა ჰინაიშზედ. ეს გზა რამოდენ-
იმეთ უფრო მშრალია და კარგია ყოველ
გვარ მოსიარულეებისათვის, რადგან ამ სოფ-
ლის ნიადავი ქვიანია. მალლაკის მცხოვრებს,
რომ კითხვით გეტყვისთ, ჩვენ სოფელშიდ
ქვა ამოდისო და იზრდებოა. მართლაც; ერთ-
ხელ სახნისის ამოვლების მეტი არ უნდა,
რომ მთელი ყანა გაივსოს ქვით, რასაკვირვე-
ლია, ამისთანა ნიადავი ძნელი ასამუშავებელი
უნდა იყოს და მიწის იარაღსაც ძალიან უნ-
და ახდენდეს. მთუთიურ სწორეთ ამ სოფ-
ლის საკადრისი სახელია. ეს გზა სულ პატარა
ჰინაიშამდის ქვით არის მოყრილი, ასე რომ
გეგონებთ თავათ ბუნებასვე გაუკეთებიაო
„ღრომის“ შარათ,“ რადგანაც გასჯილია და
თავათვე მოუხინჯკავს (**).

შესამეგზა (35 ვერსი) მიდის დიდ ჰინაიშზე **)
და საკუთრათ მთუთისიდან ხონისკენ გარდა-
სახვევი იწყება ძაბიტნარის ფორტის ქვეით
ექვს ვერსზე, ასე რომ ნახეიარ გზას თით-
ქმის შოსეთი გადისარ, დანარჩენი გაჭრი-
ლია, ოღონდ ჯერ მოხინჯკული არ არის და
მე რომ ჩამოვიარე მუშა დედა იქით აქეთ თხრი-
ლების ამოსაღებათ. სამემრისოთ, იმედია

(*) მგერლები შოსეს „ღრომის“ შარას“ ეტყვიან.
(**) ეს გზა სხვა სოფლებზედაც გადის, მაგრამ
ყველა სოფლებზედ უფრო გამოჩენილი და „დიდი ში-
ხაიშია.“

თრთოლოვით უცქერდენ გოტენტოტელ სწავ-
ლულს, რომელიც თან და თან უფრო და
უფრო იფიწყებდა თავისი ლექციის საგანს. მა-
გრამ დედამამების გაკვირვებულმა პირისახემ
მინც ვერ შეაკავა მლხოს მკვერმეტყველობა.

—„მსლა, ამბობდა ის მომეტებული აღტაცე-
ბით,—ხომ მხედათ რა მშვენიერ მდგომარეო-
ბაში ვარ? მე დამნიშნეს კოროლევის ექიმათ,
მომცეს ხეირიანი ჯამაგირი, და—რადგანც
ღმერთის ჩემთვის მოხერხება არ დაუკლია—
სახელმწიფო ფულით ავაშენებინე მე ეს ჩი-
ნებულ სასახლე, რომელშიაც ეხლა ჩემი
ოჯახით ეცხოვრობა...—მს ყოველიფერი მო-
მენიკა მე, და იმედი მაქვს, რომ შემდეგში
ბევრი სხეაც მომენიკება.“

+

„საქმე იმაშია, ჩემო მოწყალენო ხელმწი-
ფენო და ქალბატონებო, რომ ჩვენ ჩინებულ
ქვეყანაში—რომელსაც დედამამაზე მგავსიც
არა ყავს—კაცს ბუნებითი, კაცური სახის და
ზნის მიტოვება ასახელებს და ამაღლებს. ჩვენ-
ში, მაგალითად, რაც უფრო მეტათ დასერი-
ლი აქვს კაცს ლოყა და შუბლი, რაც უფრო
ხშირათ დახვრეტილი აქვს ყურები და ტუჩი,
რაც უფრო დიდრონი რგოლები უყრია ტუჩ-
ში, ყურებში და ცხვირში, მით ის უფრო სა-
ხელგათქმული და დიდებულია. შგუნური და
ბარბაროსი ევროპელები ამას „დამხინჯებას“
ეძახიან, მათი აზრით, კაცს მარტო ბუნებითი
სიმშვენიერე ეყოფა, სალაზათოთ.—ამკარა
საქმეა, რომ ამ შემთხვევაში ევროპელები

სულ ხონამდისინ შოსე გაკეთდეს, თუ
35 ვერსი კი იქმნება. ამ გზაზე საქუსლი
და „პატარა ჰინაიშით“ გზებს მიტომ უნ-
უნდა აჯობინებდენ, რომ შუბის—
ფონშიდ გასვლა არ დასკირდებათ, რომ
მაც უტბათ მომატება იცის და უშეშე
ბევრჯელ უბედურებაც მოუხდენია. შუბის
წყალი ამ გზასაც სჭრის, მაგრამ ხილზედ
დივართ, რომელიც გარდასახვევამდისინ შე-
დება და მარბირის შოსესთვის არის გა-
ბული. შუბის—წყლის გარდა სამივე გ-
მდინარე წყალ-ტუბო სჭრის, რომელზედ
შოსესთვის კიდევ ხილია და დანარ-
ოარი გზისთვის კი საფთხოლო ბოგირები.

მე ამ გზების აწერას მოუწიდა და ხ-
დამრჩა კიდევ. რომელი გზითაც იყოს გა-
დეთ, მკითხველო, ხონში და შემდეგ
ზედ მოვისმინოთ რამე. ხონი ძალიან და-
სოფელია; დაბას არ ვეტყვი, რადგანაც გ-
გე, იანგრიდგან დამხსახურებო ამ სახე-
თუმცა ეხლაც სრული ღირსია, როგორც
დგეთ შეიტყობთ. მდემე შეიძლებოდა
ბოზა კიარა უეზდის ქალაქობაც ღირსე-
ხონს, რომ უწყლობა არ აჭირვებდეს სა-
არც მახლობლათ და არც თავათ ხონ
არც ერთი მდინარე არ ჩადის. შემდეგისა
პირებენო მხენის—წყლის ტოტის გ-
ქვანას; და თუ ეს მართალია, მაშინ არ
რომელი უეზდის ქალაქი აჯობებს ხონს
რეთში: მაღალი ადგილი და კარგი პარ-
ენლაც არის და მდინარე წყალიც რომ გ-
ბა, მაღაზიები გაიმართება და ეჭრობაც
დიდდება, მაშინ კარგათ გაბედავ ვინმე რ-
ლიმე ხონის მცხოვრებს ხონელი გლობა
უძახო.—მსლა კი თითქმის ყოველ მოსახ-
აქვს ჰა, ცივი, წმინდა და კარგი დასა-
და ყველაფრათაც ამ წყალს ხმარობენ.

სოფელი, როგორც ადგილით ისე მცხო-
ბლებით, ძალიან დიდია: სულ ექვასია, თუ
ტი არა; კომლი კაცია; იმათ რიცხვში 40
სახლენ აწნაური და თავადები; საკუთრათ ს-
ში 5, საწულუკიძეოში 10 და ივან-
ში 1*). ეს პატარა სოფლები ხონსავე აქ-
დნარჩენი სულ გლესებია.

(*) უწვიმოთაც აქ ბევრგან ძალიან ტალახი
ნოტიობის გამო.
(**) მს თავადები სულ ერთი გვარისანი არიან

სცდებიან; ტატუაჟი *) ცუდი რამ რომ
განა ჩვენ კოროლევის პირი დასერილი
ბოდა?

+

„აქედან სხანს, რომ ბავშვების მოვლა
მათი გარეგანი სახის გასამშვენიერებლათ,
ბუნებას უნდა დაეხმარათ, და ყმაწველ
პირისახე და გვაში დასერიოთ და დადაღეთ
ვაუფრობესოთ, თუნდაც რომ ევროპეელ
ამას დამხინჯება დაუძახონ. ამ ნაირივე
წლი გვაღვეს ჩვენ ყმაწვილების სულს
ტუტის აღზრდაშიაც. უმარწვილის ტენი
გონება ჩვენ იმ ნაირათვე უნდა დახვრე-
დასეროთ და რკინის რგოლებით შეეა-
როგორც ჩვენს პირისახეს ვამშვენიერებთ
დასერილ, დახვრეტილ ტენში ჩვენ
სხვა და სხვა ფეროვანი წაშალი უნდა
ხათ, რომ უმარწვილის ტენი საშუალოთ
დაგული და ჩვენი დალ-დასმული დარჩის“

+

„მასასადამე, ჩვენი ლექციების საგანი ის
და იყოს, თუ რა ნაირათ უნდა დაისეროს
დაიდალოს ჯერ ბავშვის სხეული, მერემ
ტენი და ბოლოს მისი სული და გრძნ-
და რა ნაირათ უნდა იმოქმედოს დედ-
ამ შემთხვევაში.“

5. სკანდელი
(შემდეგი იქნება).

*) ტატუაჟი პირისახეს დასერას და დასერილ
ლების სხვა და სხვა ფერი წაშალით ამოყვებას
ისე რომ კაცს პირისახეზე საშუალოთ ხაზები და-
ლები ატყვი.

სოფლებში ბევრგან ყოფილენარ
 ღწმინდო გლეხი კი არ მინახავს ასე
 თავ მოკრილი, რამდენიც ხონში
 ბარემ აქვე გეტყვი ერთ აქაურ შემ-
 გლეხს, რომელთანაც სრულებით შემ-
 თი ვიყავი საუზმეზე დაპატივებული.—
 თათისში რომ ვაპირებდი დაბრუნებას; შემ-
 ერთი ახალგაზდა მუთისელი. მსვე ქუ-
 ში მოდიოდა და მთხოვა, ჯერ ერთი
 სასახლეზე დაპატივებული ვარო, იქ
 სუკოთა და მერე ღიდ-ჯიხიში წაი-
 დამე მთვარიანი არისო და გზა კარგი
 ბაო.—მე დავენთანხმე და, ორიც კი-
 სხვა, წავიდით გლეხისას.— მთმცა
 კის ჭამის თანახმა გავხდი, მაგრამ
 ჰობდი, სად ეცალემა საწყალს გლეხს
 თანა მუშაობის დროს ჩვენთვისთქო და
 ვახარავდით მეტკი. ბევრნი გამოიძებ-
 ნენ ჩვენში—გლეხებშიაც და ახალგაზდა-
 რომელიც არაფერს არ დაშურებენ უცხო
 მისათვის, ოღონდ იმათ ოჯახზედ ცუდი
 ფერი გაიტანონ. მს გლეხიც ასე იზამდა
 რა; მაგრამ, წარმოიდგინეთ ჩემი გაკვირ-
 როდესაც შევედით მის ეზოში, მეგო-
 შეტოვებით ვილადა შემდგებულ თვადს
 ღქოქო. ღავებდა მშვენიერი ღიდი
 სხვა და სხვა ხეხილებით და პატარა ყვა-
 ლით საესე ბაღი; ამ ეზოში გამოჭიმული
 ღიდი ხის ოღური სახლი.—როგორც ამ
 და სახლს შევეფერებოდა ისე შიგნით
 მორთული თავთ სახლიც, მივედით თუ
 ცხენები ჩამოგვართვეს და მასპინძელმა
 წვია ზალაში, რომელშიაც გაშლილი იყო
 თვის ვერძიულათ სტალი სხვა და სხვა
 ღლებითა.—მოდი და ნუ გიამება საუზმე
 თანა მდიდარი გლეხისას! მერე როგორი
 მზე იმისთანა, როდესაც მშვენიერი, მო-
 შული ძროხის ბეჭი და სხვა და სხვა შემ-
 საქმელები წინ გიდევს და ამასთან მაგარი
 ღიდი ღინოც. ამ გლეხს ამ მდგომარე
 ღინ მარტო თავის შრომით მიუწვია,
 ღილიც ჩაღადრობაში და სხვა წერილ
 ბაში მდგომარეობს.

უჩივის და არც არაის აქვებზე საჩივრათ, თუ
 მაჩივრებს არ არივებს.—რაც უფრო მაგონ-
 დება იმის კეთილ სინიდიანობა და გლე-
 ხებთან საქმის დაჭერა; იმდენათ უფრო მიკ-
 ვირს, რომ იშვიათია იმისთანა კაცები ჩვენს
 დალოცვილ იმერეთში. ნეტავი, მკითხველო,
 როგორ უყურებენ დანარჩენი კეთილშობი-
 ღები ამ მართლა კეთილშობილს? რასაკვირ-
 ველია არ თანაუგრძობდენ!...

ხონის ბაზარზე, შოკლახე და თუ კრძე
 სხვა რამეა შესანიშნავი შემდგენსათვის იყოს;
 ესლა ესეც იკმარებს.

ჩ.—ი.

სამეგრელოდგან. ახლა სამეგრელოს ხა-
 ლხიცი მისალოცია და პირუტყვიცა: პირველთ
 უნდა მიულოცათ ჩვენ ის, რომ ყოველივე
 თავიანთი ნამუშაური იმათ ჩაილაგეს ზამთრი-
 სათვისა და მშვიდობიან დარებში მოისთე-
 ლეს, გარდა ხის ნაყოფისა—ყურძნისა და ხი-
 ლისა; ამ უკანასკნელებს არცა სხნით რა და
 არცა მოუსთელიათ რა და არცა რა დაუწუ-
 რათ (*). პირუტყვებს უნდა მიულოცათ
 ჩვენ ისა, რომ ისინი განთავისუფლდენ იმ
 მდგომარეობიდან, რომელშიაც აქნობამდინ
 იმყოფებოდნენ:

ღადგება თუარა მარტი, აქაური მიწის-მუშა
 კაცი გამოვა სამუშაოთ; დასწმინდს მიწებსა,
 გარეშემო ღობებს შემოაწინავს ყოველს თა-
 ვის საყენსა და მერმე დასთესს რაც ენებება.
 ამ დროდგანვე პირუტყვი ეძლევა აი რო-
 გარს სატნჯგელში: ხარებს, ძროხებს დაადე-
 ბენ კისრზედ თითქმის თითო საყენ კეტებს,
 იმისთვის რომ შემოლობილში (***) არ შევიდ-
 ნენ და ნამუშაური არ მოძოვონ. მთუ რა-
 მელიმე იმათგანმა კრძე გასტეხა ღობე და
 შევიდა ყანაში; მაშინ იმას იმის გარდა; კისერ-
 ზედ ორ კასს კეტს კიდევ ჩამოაგდებენ და
 გულზედ შეუკრანენ; ასე რომ აქეთ—რქით
 არის კეტის წვერები გაშვერილები და ზემოთ
 ჰაერშიაც აშვერილია. მთუ კიდევ როგორმე,
 თავის საუბედურათ, შევიდა ნამუშაურში,
 მაშინ იმებს შემოსხნიან და ცალ რქას ცალ
 ფეხზედ მიუკრანენ; ასე რომ თავის აღებას
 ფეხ უშლის და უკან წაღებას—თავი; ერთის
 სიტყვით; საწყალ პირუტყვსა კისერი სულ
 მოგრეხილი დაქვს ვიდრემდის აუხსნიდნენ.
 ამ გვარს მდგომარეობაში უცხო კაცმა რომ
 ნახოს აქაური პირუტყვი, კიდევ შეეშინდება
 და კიდევ შეებრალება. საწყალი ღორები
 კიდევ უფრო მეტს მწუხარებაში და წვალე-
 ბაში არიან: სამი კვირის გოჭს ისეთი კეტი
 ადევს, რომ ხან საღ წაყარავებს და ხან სადა.
 შიმშილს გარდა იმას სიგამხდრეც უთუოთ
 აწუხებს, რადგანაც, არამცთუ ნამუშაურში,
 არამედ უბრალო ალაგზედაც უშლის შოვნა-
 სს. მსთქვით, როგორმე მოუხედა საწყალს
 გოჭსა, და როგორმე შეძერა ნამუშაურში;
 მაშინ ამ მსუნავს, უღელს გარდა, წინა ფეხ-
 საც მოუკეცამენ და მაღლა კანჭზედ ჩამოუ-
 ბამენ, ასე, რომ ის მაშინ სამ ფეხს დადის,
 და ჩამობმულის ფეხის ხმარება, რასაკვირე-
 ღია სრულიად არ შეუძლია; უცხოა ფეხი,
 მოჭრილი ვგანება.

აქაური კაცი ისე არაფერს ზრუნავს პირუ-
 ტყეებისთვის, მეტადრე ვაზაფხულიდან ზამთ-
 რამდინა, როგორც ჭრიჭინა ზამთრის სარჩო-
 ზედ. ის არ მისდევს საქონლის განმრავლე-

(*) სამეგრელოში თითო ოროლა გლეხს ჰქონდა
 რამდენიმე ვაზი, მღვდელმან მოტანილი, რომელ-
 საც სახელიც უოღესა ჰქვია. მღვდელსა წელს ძა-
 ლიან ესხა, ის არცა ნაჯარმა წახდინა და არც სხვა
 გარემოება. რადგანაც, ოღესა ძრიელ ხარობს კარ-
 გი იქნება იმის განხორება სხვა ქვეყნებშიაც, არამც
 თუ მარტო სამეგრელოში.
 (***) ღობე მართლსა და კახეთშიაც იციან; მაგრამ
 აქაური ღობე იქაურს არა ჰგავს; ამიტომ რომ იქ ძე-
 ძე-ეკალა არის, იმათის კონებს მუხის მარჯილმზედ
 ჩამოაცმენ და ისე შედობამენ; ამ ნაირი ღობე ღიდი
 ხანაც სძლებს და იმას ვერც არა დაანგრევს რა; აქ
 კი ხელ-და-ხელ წვირდ დასმულ სარებზედ მოაწვევენ
 წველებსა, რომელიც წვირდაზედ მეტს არ ვასძლებს
 და რომელსაც ღორებიც ხშირათ ამტყვევენ.

ბასა, ცხერის ყოლასა და ღორის ფარასა. აქა-
 ურ ძროხის; ცხენის; თხის პატრონებმა არ
 იციან საღ არის იმათი საქონელი დღისით და
 ღამით; ღამე და ღღე აქაური საქონელი
 უპატრონოთ დადის და ნადირი ძვირათ აფუ-
 ქებს; საკვირველი არ არის; რატომ მეგლი არ
 იცის?! აქ რომ მეგლი იცოდეს, უთუოთ
 აქაურებს ჭკუას ასწავლის საქონლის მოვლა-
 ზედა: ახ! სადა ხარ, მართლისა ან ძახეთის
 მშვირბ მეგლი; თუკი აქაურებს ჭკუას ას-
 წავლნი. მართლაც, არა მეგონია; რომ მეგლი
 იმოდენი დააკლრს; ჩამოღწესაც შემატებს
 აქაურებსა; აი როგორა; აქ რადგანაც უშიშ-
 რობა არის და თავიანთ საქონლის მგლისაგან
 და კიდევ სხვა მტაცებელის ნადრისაგან წახ-
 დენისა არ ეშინიანთ, ამისათვის იმათი საქო-
 ნელი უპატრონოთ დადის და რადგანაც სა-
 ქონელი უპატრონოთ დადის, ამისათვისაც
 მათ პატრონებს დიდი ჯაფა მოსდისთ, რად-
 განაც, ნებითა თუ უნებურათ, უთუოთ უნდა
 ყოველს, რასაც კი შემოუშავენ, გარეშემო
 შემოართყან ღობე; წინაღმდეგ შემთხვევაში
 მათი შრომა ფუჭი იქნება—შეესვიან პირუ-
 ტყენი და სულ გადასკამენ. აქ რომ მგლისა
 ეშინოდესთ, მაშინ საქონელს უმწყემსოთ არ
 გაუშვებენ და საქონელს, რომ აქ მწყემსი
 ჰყვანდეს, მაშინ აქაურებს ის შრომა აღარ
 მოუთო რაც უიმისოთ მოსდისთ. ბეილოთ,
 მაგ. ერთი კომლი გლეხი-კაცი, რომელსაც
 ორი ხარი, ორი კამბენი, სამი ძროხა, ათი თხა
 და ხუთი ღორი ჰყავს; ხარები, ძროხები და
 კამბენები, ერთი სოფლის საზოგადომანხირე
 რომ დაიჭირან, და იმას შენახვიან გლეხ-
 მა, არ გაუა წელიწადში სამი ფუთი ღომი ან
 ოთხი ფუთი სიმინდი; ღორები და თხები აგ-
 რთვე მელორეს რომ შენახვიან, ორ ფუთს
 ღომზედ მეტს არ მისცემს. სუყველაზედ რომ
 ასე იანგარიშო თუნდა იყვეს ათ ფუთ ღომ-
 ზე ან სიმინდზე მეტი არ დეხარავება თითო
 გლეხს, რომელიც იქს ხუთს ან ექვსს მანეთ
 ფულს. ახლა ის ავიღოთ, უმწყემსობით რამ-
 დენი აკლდება იმას: 1, ჯერ თითქმის ერთი
 თვე საყანების ღობეს უნდება; ცოტა რომ
 ესთქვით, ერთი თვის მუშაობა ათ მანეთათ
 მიანც უნდა ღირდეს; თავი დავანებოთ წწელსა,
 მანებს და სხვა მასალებს, რომელნიც ღობის
 შემოვლებაში საჭიროა არიან; მწყემსი რომ
 იყვეს, მაშინ ნამუშაურის შემოღობვა ხომ
 აღარ მოუნდება. ღობის შემოვლებაში აქაუ-
 რებს მით უფრო მეტი უნდებათ, რომ სახანე-
 სათესი მიწები დაფანტული აქეთ: მართი ქეც-
 ე რომ ქა აქეთ, მეორე ორ ვერსზედა, მე-
 სამე ოთხზე, სულ სხვა სოფელში, და სხვა.
 წარმოიდგინეთ, რამდენი დროება, შრომა და
 მასალები მოუნდება ღარიბ გლეხს ყველა ამ
 ნაირ-ნაჭერათ განხელი მიწების შემოღობ-
 ვისთვის! 2, რადგანაც პირუტყვი უპატრო-
 ნოთ დადის ღამე და ღღე, უთუოთ ქურდი
 იმათ მოპარვისთვის დროებას იპონის და სა-
 ნამ პატრონი გაიგებდეს, რომელმაც, იქნება
 ერთი კვირის განმაცლობაშიაც არ დათვარი-
 ელოს თავის პირუტყვი; მინამ ქურდი ნაქურ-
 დს დაბინავებს და გაჰყიდის ვისზედაც უნდა.
 რასაკვირველია, რომ მერე პატრონი ქურდს
 ვერ მოეწევა და თავის პირუტყვს უთუოთ
 დაჰკარავს (*); მწყემსი კი არაის მოპარე-
 ნებს და თუ მოიპარადენ, ღალტებული იქნება
 თითონ უზღოს პატრონსა; მაშასადამე პატ-
 რონისთვის არა დაიკარგებარა. 3) ჩრდილო-
 აღმოსავლეთის სამეგრელო მთაგორიანი აღა-
 გი არის და საშინლად მიგლეჯ-მოგლეჯილი,
 (რომელიც, უთუოდ უნდა იყვეს შავი ზღვის
 მოქმედებთ); აქ რასაკვირველია, ღამე მო-
 არული პირუტყვი ხშირათ გადაგორდება, გა-
 დეარდება და დაიკარგება პატრონისათვის
 იმის ხორციცა და ტყავიცა; ვაკეშიაც—ზოგს
 ნამუშაურებს მიწებს თხრილები აქვსთ შემო-
 ღებები.

(*) მითი მიზეზი ეს უნდა იყვეს მისი, რომ სამე-
 გრელოში ქურდობა უფრო განხორბულია, მინამ სხვა
 ქვეყნებში.

ღებული და იმ თხრილებში ზოგი გულადმა
 ჩავარდება და ზოგი გვერდზედ და მუხრებზედ
 გორ; ისინი იქიდან ვეღარ ამარცხებენ, რადგანაც
 ყელზე გადებული უღელი უშლით ამოტრია-
 ლებასა, და სანამ პატრონი მიეშველებოდეს,
 მანამ ან ძაღლები და ან სხვა რამ მხეცი შეს-
 ქამს იმათ. ამეებს ისიც უნდა დაუმატოთ
 რომ აქ ხშირად იცის წვიმა და აჭდრები და
 ამისათვის ბაღანი უმეტეს ნაწილად ნამიანია;
 რომელიც არ უხდება საქონელს და მიწა კი
 ტალახიანია და ღეჭვი; ამისთანა აღ-გზედ
 საქონელს მოუსხლტება ფეხი და გადა-
 ვარდება; ან როგორ გაიგოს ღამე ფერდო-
 ებზედ, და ბლიკებზედ კეტანი პირუტყვი,
 ან რქა-ფეხზედ მიკრული, ან ცალფეხ აკრული;
 ამას ყველა მიხედება. მაგრამ მწყემსიანი სა-
 ქონელი გადასავარდნელ აღგავს არ მივა და
 თუნდ მივიდეს თავისუფალი—ოთხფეხი და
 უქეტრ კარგათ გივლის და არ გადავარ-
 დება; ისე ხშირად, როგორც კეტანი; 4) შმ-
 წყემსობასა და შრუფელღობის მიზეზია აგრე-
 თვე ის, რომ აქაურ საკლავს ქონს ვერ უნა-
 ხავს კაცი და ამ სიგამხდრისგანამო ხორცს არა
 აქვს არც ქონი და არც გემო. მონი კი მო-
 უხდება აქაურ გლეხს სიღარიბეში, ჭრაქში მა-
 ინც იხმარებენ, რადგანაც აქ არც მტკარია
 და არც სანთელი, თუმცა ამ უკანასკნელს
 ყიდულობენ ძრიელ იშვიათათა, რადგანაც
 ღარიბი ხალხია. აქ საზოგადოთ ისეთი საბა-
 ლახო ადგილებია, რომ ნამწყემსური საქონე-
 ღი უთუოთ ბევრ სარგებლობას მისცემდა
 მცხოვრებლებს. აქედან ყველა უნდა მიხე-
 დეს, რომ ყოველს სამეგრელოს სოფლებში
 საჭირო არის მეგოგე, მენახირე, მელორე და
 შემცხვარე იმ რიცხვით, რამდენსაც თვით
 სოფლის საჭიროება მოითხოვს. მართს სოფელ-
 ში მამასახლისმა გამოუცხადა გლეხებს, რომ
 დამდგარიყენენ მენახირეებათა; პირველად
 ისინი დასთანხმდნენ და მერე, როდესაც უთ-
 ხრეს, რომ თუ საქონელი გადავარდა სადმეო
 და ან ქურდმა მოიპარა; თქვენ უნდა გვიზ-
 ღოთო, მაშინ ყველამ ერთ-ხმით უარი სთქ-
 ვეს. მე დარწმუნებული ვარ, რომ მენახირე-
 ბის დაყენებით აქაურ ღარიბ გლეხს კაცსაც
 და გატანჯულ საქონელსაც ბევრი შეღავათი
 და სარგებლობა მიეცემოდათ, რადგან აქაურთ
 ადგილი აძლევს ნებას პირუტყვის მოშენები-
 სას.

ღვით ბარბანდსვილი
 სოფ. მარტვილი, 15 ოქტომბერს,
 1870 წელს.

შორანის უფლებიდან გვწერენ, რომ წელს იქ კარ-
 გი ნამუშაურის მოსავლი ყოფილა. მაგრამ ღვით კი,
 საუბედურათ; არც წელს მოსულა რიგიანათ. ამდენი
 ხანია ღვითს მოუსვლელობამ ძალიან ბევრი ზიანი
 მისცა შორანელებსა, ამბობს ჩვენი კორესპონდენ-
 ტენტი, რადგან ეს უფედი თითქმის მიწელ ქვემო იმე-
 რეთს აპურებდა სასმელითათა.

* * *
 ამ უკანასკნელ ორ კვირას მთელისში ძალიან კარ-
 გი ტაროსებია. მართალია, დღლა-საღამობით გვარინათ
 სცივა, მაგრამ მის მაგირათ დღისით მშვენიერი მზე
 ბრწყინავს და ჯერ-ჯერობით ანუშვეებს ზამთრის მო-
 მალიდინებელ თფილეებსა, რომელიც გამოპარანჭუ-
 ღები გამოდინა მაღაინის პროსპექტზე და ალექსან-
 დროვის ბაღში, თავის საჩვენებლათ და სხვის შესახდა-
 ვათაც.

რუსეთი

მოსკვირადამ იწერებთან ერთს პეტრობურ-
 ღის გაზეთში, რომ იქაური ლაზარევის ინს-
 ტიტუტი, რომელშიაც აღმოსავლეთურ ენებს
 ასწავლიან, ხელ-ახლავ გაუხსნიათ წელს ოქ-
 ტომბერში. მს განკარგულება მოუხდინია
 თვითონ ხელმწიფე იმპერატორს, უფ. ალ-
 უევის, ინსტიტუტის დამარსებლის, თხოვნით.
 ახალიწესდებულების ძალით, ამ ინსტიტუტში
 შესვლა დალექციების სმენა შეუძლია ყველა სა-
 შუალოს ასწავლებლებში კურს-შესრულებულ
 ახალგაზდაკაცებს და აგრეთვე სხვებსაც, ვინცკო
 ისურვებს აღმოსავლეთური ენების სწავლას.
 სწავლის ფასი თავისუფალი მსმენელისთვის
 50 მანეთია დანიშნული.

* *

მეცნიერებათა აკადემიის სიტყვით, 6 ოქტომბერს მოსკოვში ხელახლა დაუბრუნდა საგნების ახსნა ქალაქისთვის. მაგრამ თითო საგნის ყურის დაგდებისთვის, მსმენელმა თურმე წელიწადში თოთხმეტი მანეთი უნდა იძლიონ. ძირითადი მანეთი ამბობს, ეს ბევრია, მეტადრე იმათთვის, ვისაც რამდენიმე საგნის სმენა სჭირია.

შანის გაზეთში სწორედ, რომ ლაკმევის ერობას დაუნახეს საჭირო და სასარგებლო სასოფლო-შეკლებთან დააფუძნონ სახელოსნო განყოფილება (შეკლა). ამ საქმისათვის ახალი გარდასახადი აღარ დაუდგიათ მცხოვრებლებზე და ის 60-120 მანეთად, რომელიც დასჭირდება მასწავლებლების ჯამაგირის დასამატებლათ, მოუხერხებიათ შეკლის ხარჯიდან ჩამორჩენა. საცდელათ, თუ როგორ წავა ეს საქმე შემდეგში, გარდუწყვეტითაა ჯერჯერობით გამართვა ამ განყოფილებაში მართლაც სამსახური დასაწყობდა.

„ბირჟის უწყებების“ სიტყვით, ძირითადი მცხოვრებლებს დაუწერიათ ქალაქი, რომელიც მმართველობას უნდა წარუდგინონ და რომელშიც ისინი თხოვლობენ, რომ იმათი კლასიკური გიმნაზია გადაკეთონ რეალურათ, ე. ი. ისეთ გიმნაზიათ, სადა უმთავრესი ყურადღება, ძველი ენების ცოდნას კარა, ბუნებითი საგნების სწავლას და ახალი ენების ექნება მიქცეული.

ტელეგრაფები

სახელმწიფოს კანცლერის (კნ. ბარჩაკაიის) ცირკულიარში, რომელიც „მმართველობის მოამბეშია“ დაბეჭდილი, გამოცხადებულია, რომ, 1856 წლის ტრაქტატის არაერთხელ დარღვევის გამო, ხელმწიფე იმპერატორმა ბრძანა გამოცხადება: შავი ზღვის შესახებ, ის არა სთელის თავის თავს ვალდებულათ ასრულოს ამ ტრაქტატის პირობები, — და კონვენციის ძალა, რომლითაც დანიშნულია სიდიდე და რიცხვი სამხედრო ხოლმანდებისა, მოისპობა — მისს უდიდებულეობას აზრში არა აქვს აღძრას აღმოსავლეთის საქმეები, და ხელმწიფე იმპერატორი მოილაპარაკებს ამ საქმეზე იმ სახელმწიფოებთან, რომელთაც ხელი მოაწერეს ზემოხსენებულს ტრაქტატს.

— მაცხარებული ბრძოლის შემდეგ ფრანკულეზმა ორღონი ისევ წაართვის ნემცებს. ნემცების მხრით ხუთას კაცზე მეტია მოკლული. — ოქტომბრის 28-ს მერდიუნის ნემცებმა აიღეს. — საფრანგეთის ფლოტმა დაიჭირა ნემცების ხუთი საეპრო გემი. — 30 ოქტომბერს, ორღონთან დამარცხების შემდეგ, ღერალ ტანმა თავის ჯარით მტამპისა და შარტრისაკენ (მერსალისაკენ) გასწია.

ოქის აზვები

— როცა პირველათ გაეზრა ხმა, რომ ბაზენმა დაპყრა თოფიარალი და დაემოჩილა, თავის 150,000 ჯარით, ნემცებსა და მეცი ამ უკანასკნელმა დაიჭირეს, ბევრს არა სჯეროდა; მაგრამ პეტერბურლის გაზეთებში დაბეჭდილი ტელეგრაფები გვაცნობენ, რომ ეს ამბავი მართალი ყოფილა. ამ გაზეთებში დაწერილებით არის მოყვანილი ნემცებისაგან მეცის დაჭერის ამბავი: 26 ოქტომბერს, დილის 10 საათზე, ნემცების არტილერიას ჯერ

მეცის წინა ფორტები დაუჭერია; შუადღეზე ფრანკულის იმპერატორის გეარლია და სხვა ჯარები გამოსულან ქალაქიდან, დაუკრიათ თოფიარალი და დაბანაკებულან ერთ სოფელში, საიდანაც ბერძანაში უნდა გაავანონ. ნასადილეის ოთხ საათზე ნემცების ჯარი შესულა მეცში და თავის მმართველობა და ყრავილები დაუნიშნათ. პატიულობის წინადაცხად, 28 ოქტომბერს, დიდი არეულობა ყოფილა მეცში იმის გამო, რომ ზოგ მცხოვრებლებსა და ჯარს არ სდომებია დამორჩილებოდა მტერს. — 21 ოქტომბერს (2 ნოემბ.) საბრბოუენიდან მოვიდა ამბავი, რომ ჩვენ ქალაქში ის არის 70,000 დატყვევებული ფრანკულის სალდათი გაატარეს და 85,000 კაცს კანკოთ აგზავნიან ტირისში და იქიდან ბერძანაში.

— ბამბეტამ გაუზანა, 17 (29) ოქტომბერს, შემდეგი ცირკულიარი პრეფექტებს: „მე მომივიდა შესანიშნავი ამბები, მაგრამ წართლია ისინი, თუ არა, არ ვიცი ჯერ. ამბობენ, ვითამც მეცი დამორჩილებოდას მტერს. თქვენ უნდა იცოდეთ მმართველობის აზრი, თუ ეს ხმები გამართლდა; რაც უნდა მოხდეს, დაწმუნებული იყავით, რომ ჩვენ არ შეუშინდებით და სულით არ დავცეპით.“

— 18 (30) ოქტომბერს, როცა ნამდვილი ამბავი შეიტყეს მეცის კაპიტულაციისა, ბამბეტამ შრანტუზების სახელზე გამოსცა შემდეგი პროკლამაცია: „იმ ღენერალმა (ბაზენმა), რომლისაც მექსიკის ექსკედიციის შემდეგ, საფრანგეთს კიდევ ჰქონდა ცოტა იმედო, წართვა გაჭირვება მყოფს სამშობლოს ასი ათასზე მეტი დამცველები, ბენმა გვილაღა; ის შეიქნა ნაპოლეონისა და ჩვენი მტრის მომხრეთ; იმან გააბატონა ის არმია, რომლის დამცველი უნდა ყოფილიყო; იმან არ იხარა უკანასკნელი ღონისძიება, ისე ჩაუდგო მტერს ხელში ასი ათასი ჩვენი სალდათი, ოცი ათასი დაჭრილები, თოფები, ზარბაზნები, ბაირალები და საფრანგეთის საუკეთესო ციხე-მეცი. ამისთანა დანაშაულობისათვის მართლ-მსაჯულებას ჯერ საქმით სასტიკი დასჯა არ მოუგონია.“

„მოაწია დრომ, უჩვენოთ ქვეყანას, რომ თვით ამ უბედურებაში ჩვენ მოვიპოვეთ ზენობითი, პოლიტიკური და სოციალური მხარეების განახლებას და გაძლიერებას; დროა უჩვენოთ ყველას, რომ ჩვენ არავითარ მხედვრს არ დავზოგავთ ჩვენი მტრის წინაშე. შევეცდეთ ერთი ტყველი წმინდა სამშობლოს მიწა, მანამ არ დავემორჩილოთ მტერს. მაგრამ დავიჭიროთ ხელში ჩინებული დროშა რევოლიუციისა. ჩვენი საქმე სამართლიანი და წმინდა საქმეა. ჩვენ მდგომარეობაში მყოფთ არ შეძენის ნებეობა და სისუსტე. თვით საქმით დავამტკიცოთ, რომ ჩვენ გვესურს და შეგვიძლია კიდევ დავიცოთ ჩვენი სახელი, თავისუფლება, ერთობა და სხვა ყოველი, რაც სამშობლოს ძლიერათ და საყვარლათ ჰხდის.“

„ზამუარჯას საფრანგეთს! ზამუარჯას ერთსა და გაუყოფელს საფრანგეთის რესპუბლიკას! — როგორც ოფიციალურ ცნობებიდან სჩანს, ამ ჟამათ საფრანგეთში ნემცებსა ჯარის რიცხვი 850,000 კაცამდინ არის. ამ რიცხვიდან 740 000 კაცი ეკუთვნის პრუსიასა და ჩრდილოეთ ბერძანის ძაფისს. — რადგანაც სან-პეტრის მცხოვრებლებმა წინააღმდეგობა გაუწიეს ნემცების ჯარს, ამისათვის იმათ დაადეს კონტრიბუცია (გარდასახადი) ორი მილიონი ფრანკი, იმ პირობით, რომ, თუ არ გარდინადე, მაშინ ქალაქს ცარკვას დაუწყებენ; მუნციპალიტეტის რჩევის წევრები ყველა დატუსაღებული არიან. ამას გარდა აი როგორი განცხადება გამოაკიდეს ქუჩებზე: „ძალიან შესანიშნავი განცხადება. — ბერძანის სამხედრო მთავრობა აფთხილებს

საზოგადოებას, რომ ის დახერხეს ექვს ფრანკულს, თუ ეინმე მცხოვრებთაგანმა ერთ ნემცეს გაუბედა თოფის სროლა.“ — აი როგორი ინსტრუქცია გამოსცა ბარბოლიმ იმ ვოლონტერებისა და სალდათებისათვის, რომელნიც ენლა მისს ხელქვეითი ომობენ:

- 1) არა ვითარ სამხედრო ძალას არ შეუძლია არსებობა, თუ თადარიგებობა არ იქნება.
- 2) მამულის სრულიათ განთავისუფლებისათვის უნდა გამოჩინოთ გულის სიძაგრე და მოთმინოთ ყოველი გვირი გაჭირვება.
- 3) უნდა გამოჩინოთ შეურყეველი იდეალობა და სამაგალითო ყოფი-ქცევა, რომ დაიმსახუროთ პატივი და სიყვარული თქვენი თანამემამულეებისა.
- 4) არავის არ უნდა გეშინოდეს ნემცების კავალერიისა.
- 5) ომში უნდა დასწევად და შიში, რომლითაც შეგვიძლია მტერს ძალა მივსცეთ, არის სირცხვილი და ღალატობა.

უხსო ქვეყნები

— 20 ოქტ. (26 ნოემბ.) პარიჟში მომხდარა დიდი არეულობა: თითქმის ყველა წვერები დროებითი მმართველობისა, ვინც კი იყენენ პარიჟში იმ ჟამათ, დაატუსაღდა დაიარაღებულმა ხალხმა და დადგინეს ახალი მმართველობა, სახელათ „პარიჟის კომუნა“, რომელსაც შეადგენდა ღარიან, ლედრიუ — როლენ, მიქტარ ჰიუგო და ჟოურანსი. არეულობის მოთავეთ ყოფილა ჟოურანსი, რომელიც ბელგიის ნაციონალური გეარლის სალდათებით მისულა საღამოს 8-ს ოქტომბერს პარიჟის რატუსში და დატუსაღებია მმართველობის წევრები და მათ რიცხვი: ტროშუ, შულ — ჟაერი, ბარნიე — პაჟეს, შულსიმონი, მშანუელ არაგო და ჟერი. ამ დროს მოვიდა რატუსში 108 ბატალიონი ნაციონალური გეარლისა და გამოჰლიჯა ხალხს ტროშუ, ჟერი და მშ. არაგო, შულ ჟაერი, ბარნიე პაჟესი და შულ — სიმონი ნაშუადმიეის სამ სათამადი დატუსაღებული ყოფილან; სამ საათზე რატუსს დაეცა შ. ჟერი აუარებელი ნაციონალური გეარლებით, გაათავისუფლა დატუსაღებულები და გამოჰყარა აჯანყებულები. ეს არეულობა მოხდა იმის გამო, რომ პარიჟის ხალხისა და ჯარის ერთ ნაწილს არა ჰსურს, რომ მორიგება მოხდეს პრუსიასთან, სანამ ნემცები საფრანგეთში არიან და ამ დროს, როგორც იცის მკითხველმა, ტიერი იყო გეზანელი მერსალში, პრუსიის კაროლთან და მორიგებაზე ჰქონდათ მოლაპარაკება. მეორე დღეს 1 ნოემბერს ტროშუმ გამოსცა პროკლამაცია, რომელშიც სხვათა შორის ის ამბობს: „მორიგება მოგიტანს ჩვენ ამ ჟამად ბევრს სარგებლობას, რომელსაც ვაიგებენ პარიჟელები. ამ მორიგებისათვის მმართველობას სისუსტეს და შეიძლება დ. ლატსაც აბრალებენ! ახლაკი მშვიდობიანობა ჰსურვეს. ბარნიე-პაჟესი, პელტანი და ტამიზიე გუშინდლის გაუბატონების გამო დღესაც ვეთ არიან.“ ამ არეულობის მოხდინისათვის, ჟოურანსი, მილიერი და ზოგიერთი სხვა აფიკრები ნაციონალური გეარლისა გადასვენეს სამსახურიდან. ზოგიერთი განუთავისუფლები არეულობის მომხდენლებს და ურჩივენ მმართველობას, რომ უფრო ენერგიულათ იმოქმედოს.

ბერძანები იწყებენ უცხო ქვეყნებში, რომ რაც ომი დაწყებულა მის აქეთ ნემცებს 320,000 კაცი დაუტუსაღებიათ შრანტუსისაგან. — მ. მდებრის ქალაქს, როგორც პარიჟისა, უდგენენ „ამზონკის“ ატრიადი. ამ ატრიადის რებს აი რაგვარი განცხადება დაუბეჭდეთ იმ ქალაქებში: — „შ. რედაქტორა, თქვენ სტეფთ, „ქალაქიც უნდა დაიარაღდენ და საზოგადო დაემართონ.“ მაგიონეთ თქვენი სიტყვა და კიდევ შევადგინეთ ერთი რატა ვოლონტერებისა. გვაქვს, შ. პრეფექტი არ ვაღებთ ამ საქმის ნაღმდებე და დაგვიჩვენებ სათითათო თოფებსა. დავამტკიცებთ, რომ მდებრის ქალაქი მთხლები არ არიან. მს განცხადება რამდენიმე გასათხოვარ და გათხ ქალაქისგან ხელმოწერილია.

გერმანია

მდინარის საქმის წაყვანის გარდა, პრუსიის მთავარ კვარტირაში — ტერსალში — ბერძანის საზოგადო საქმეებზედაც აქეთ ახლა მოლაპარაკება. მერსალში არიან ახლა შეყრილნი ზოგიერთი ბერძანის პატარა სახელმწიფოების ხელმწიფეები და მინისტრები და სჯიან იმაზე — თუ როგორ უნდა დააწყონ შემდეგში ბერძანის საქმეები. რასაკვირველია, მისმარკი ეცდება ყველა საქმეები ისე გამართოს, როგორც პრუსიის გაძლიერებას მოუხდება. სხვათა შორის, ამბობენ, აქ გადაუწყვეტიათ, რომ პრუსიის კაროლმა ბერძანის იმპერატორის ტიტული უნდა მიიღოს.

— პრუსიის კაროლის ბრძანებით, იაკობი, ბერბილი და ზოგიერთი სხვა დემოკრატები, რომელნიც დატუსაღებული იყენენ იმისთვის, რომ იმათ გამოთქვენ — მლხასისა და ლატრანგის წართმევას და ამით საფრანგეთის დამცირებას ჩვენ არ უნდა მივსდევდეთ, რადგან ეს სარგებლობას არ მოგვეცემსო, — გაუთავისუფლებიათ ტუსაღებისაგან. 27 ოქტომბერს იაკობი და ბერბილი მოსულან ტენიკსბერგში, სადაც დემოკრატებსა და მუშების კავშირს აღტაცებით მიუღიათ ისინი.

იტალია მართი იტალიანური გაზეთის სიტყვით, აი რა უფლებებები დარჩება რომის პაპს და რა წაერთმევა: პოლიტიკური (საერო) უფლება

ჩამოერთმევა დღეის შემდეგ, მაგრამ სულიერო უფლებები შენარჩუნდეს. ესეთი ნება, როგორც, აქამომდე, ქვეყნად, ის ენება ხელმწიფეთ და თვისუფლათ შეუძლებელია ხელმწიფეებთან მიწერ — მიწერისა და შორის ქანა. იტალიის სახელმწიფო იქნას პაპის სასახლის ხარჯს და იმის ვალს. სულიერო წოდების პარებს თავისუფლათ შლიათ წაიდენ სამხლოარს გარეთ.

— ოფიციალურს გაზეთში „დაბეჭდილი ნიშნა, რომელიც ახსენებს საფრანგეთში ევოლონტერებს კონსტიტუციის მეტი 11 მუხლებს, რომლებშიც სწერია: ვინც მთავრობის ნება დაუბრუნებლათ, შედის რომელიც უცხო ქვეყნის სამხედრო სამსახურის ჩამოერთმევა ყოველი უფლება იტალიაში.“ — მაძინი შლორენციად შევიცარწასულა.

ნარკვი

ინარივე „ჩრდილოეთის სხივი“, რომელმაც რე რიგათ გააკერვა ჩვენი ქვეყნის მცხოვრებლებში მოჩენილა აგრეთვე სხვა ბევრი აღგვიბრძამა, წინადაცხად, 12 ოქტ., ყოფილა ეს „სხივი“, მაგალითად პარიჟში, პეტერბურგში მარშეში, ორბუხსტამოლში, რომში და სხვ. მეორე დღეს, 13-ს შეუნიშნავთ მოსკოვში, რეველში, ღერბში, ზოთის საბერძნეთის ქალაქებში და სხ. როგორც აც, მერსალის მცხოვრებლებს ჰგონებიათ, რომ მესვი უფლათ პარიჟი იწყის და იმისგან არიან.

— ბერლინიდან იწყებენ უცხო ქვეყნებში, რომ რაც ომი დაწყებულა მის აქეთ ნემცებს 320,000 კაცი დაუტუსაღებიათ შრანტუსისაგან.

— მ. მდებრის ქალაქს, როგორც პარიჟისა, უდგენენ „ამზონკის“ ატრიადი. ამ ატრიადის რებს აი რაგვარი განცხადება დაუბეჭდეთ იმ ქალაქებში: — „შ. რედაქტორა, თქვენ სტეფთ, „ქალაქიც უნდა დაიარაღდენ და საზოგადო დაემართონ.“ მაგიონეთ თქვენი სიტყვა და კიდევ შევადგინეთ ერთი რატა ვოლონტერებისა. გვაქვს, შ. პრეფექტი არ ვაღებთ ამ საქმის ნაღმდებე და დაგვიჩვენებ სათითათო თოფებსა. დავამტკიცებთ, რომ მდებრის ქალაქი მთხლები არ არიან. მს განცხადება რამდენიმე გასათხოვარ და გათხ ქალაქისგან ხელმოწერილია.

ჩვენ ჩავიგარდა ხელში ერთი ახირებული პირ ქალაქი, რომელიც ვილაც სალდათს მიუცია საცოლოსათვის. სიტყვა-სიტყვით ვთარგმნით ამ ქალაქ და აქ ვებედავთ: „მთას რგას“ წელსა, ინისის ნ-სა დღესა, მე მდებრისა ამისა ხელის მოაწერილი მ-ის პრეფექტი მწერალი ანდრია ილიას ძე ღობობია ვაძლ ხელწერილს ადვოტა იანეს ასულს იმაში, რომ წიფელი სურვილი და სიყვარული მაქვს იმის მსუსტს კიდევ რომ დაემორჩილდე; თუმც ეს ქორბა, უმაღლესი მთავრობის გამოხსობით, მაღე არ დეს, მე მიიწვ ვალდებული ვარ არ შევეცვალო ჩქტუვა და კანონიერი ქორწინებით შეკუთვლდე მულის ადვოტისა. მე და ადვოტამ დანიშენის უნდა კანონიერათ ვიცხოვროთ, ისე რომ მე არ ბედო იმის მიტოვება და იმანაც ვერ გაბედოს დაგდება. თუ მე, ღობობიამ, შევეცაუე ჩემი ყვა და უღალატე ადვოტისა, მაშინ იმას სრულლდება აქეს, აი ხელწერილის ძალით, მომხობისა პატიურობისათვის და არბოთ სიხოგოს უმაღლესს რომას, რომ, პირობისამებრ, კანონიერ ქორწინებთ გვაუღლონ ჩვენ.“

საკუთარ ხელს ვწერ მ — ნის პრეფატის მაღმწერალი ან დ რ ი ა რ ო მ ო ტ ა ი

უფ. ღობობიას ეს პირობა არ აუბრუნებულა ადვოტის იმის გამო. საჩივარი შეუტანია სამსლოში.

— მთას ფრანკულ გაზეთში დაბეჭდილობადლის წიგნი, რომელიც იმას ერთი ინგლისის ტორისათვის მიუწერია; მოგვყავს ეს რესპუბლიკანზე დაწერილი წიგნი: „საფრანგეთის პუბლიკა. თავის უფლებმა, თანახმა წიგნი და მტამბა. მოგვჩვენებს არ მისი მთხრონი უტაბი.“ მს სიტყვები ზეით სწერთ თვითონ წიგნი: „სანამ ბერძანია დასცემა ნაპოზონპარტეს, მანამ, რასაკვირველია, მე ხელმწიფე ვიქნები, იმის მხარე მიქნია. მაგრამ ახლა მე რათვე მივემხრე საფრანგეთის რესპუბლიკას, რომელმაც დაგვიბრუნა თვისუფლები. ბოძას. ბარწიფი რომ სფრანგეთის მდგომარეობა ამ ჟამად ისე არ არის, როგორც ჰქონდა და მე ვეტი არა რომ ჩვენ ღირსეულათ დავაბოლოებთ ამ ომისა“